

lærerveiledning

NORSKPLUSS

CyberBook®

LÆRERVEILEDNING

Forord

1

Medvirkende

2

Innholdet i NorskPluss

3

Tre spor og nivåer

4

Bruken av nettressursen

7

Undervisningen i klasserommet

20

Bruk av strukturøvinger

27

Lydinnlæring i klasserommet

29

Trykk og rytme i norsk

35

Litteraturltips: kontrastive grammatikker

38

Forord

NorskPluss er et nettbasert læreverk i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere, og er en videreutvikling av NynorskPluss der forfatterne var Anne Grethe Aune, Eva Hodneland, Torill Kristin Sjø Engen, Bjørg Sandal.

NorskPluss er tilpasset den nye Læreplanen i Norsk og samfunnsfag som kom 1. september 2005. Mange av kapitlene er helt nyskrevne, mens andre er bearbeidet.

Medvirkende

Ansvarlig redaktør	Marie Aalen
Pedagogisk innhold	Marie Aalen
Tekstbøker	Marie Aalen
Arbeidsbøker: Lærerveiledning	Annie Jakobsen og Dordi Grave Mali Åm og Marie Aalen
Fotograf	Dag Frøyen frå Firdaposten
Video	NRK Sogn og Fjordane, NRK Østlandssendingen
Tale nynorsk	Olav Hauge, Inger Støylen Runde, Åsmund Skjæveland, Torgny Aanderaa, Inger Holtan, Camilla Frey, Ingrid Storrø, May Irene Fløtre, Ingrid Wergeland
Tale bokmål	Jorill Kittang, Ingrid Wergeland, Knut Schøning, Kjersti Sandal, Jon B. Devik, Torgny Aanderaa, Pål Enger, Inger Holtan, Gunnar Steira Mikkelsen
Hjelpespråk morsmål	Tolkar frå Flyktingetaten i Oslo
Lydstudio	NRK Sogn og Fjordane USIT ved Universitet i Oslo
Sang	Eli-Anne Sandal, Anne Grethe Aune
Muntlige hjelpespråk	Oversettelse og innlesing ved tolk fra Flyktingetaten i Oslo
Ordlister på 28 språk	Oversatt fra nynorsk/bokmål til 28 språk ved BrowneGlobal
Grafisk design og layout	Remi Jakobsen
Teknisk tilrettelegging	Remi Jakobsen
Utviklingsverktøy	LeoAuthor - YDP, Macromedia Flash
Utvikling	Elin Bardal, Magnus Liseter, Remi Jakobsen
Servere	CyberBook sine servere blir driftet av (USIT) ved Universitetet i Oslo.

Innholdet i NorskPluss

NorskPluss er et nettbasert læreverk kombinert med tekstbøker og arbeidsbøker. NorskPluss er utgitt på nynorsk og bokmål.

NorskPluss består av:

Nettressursen:

- Lydlære (for alle)
- Spor 1: bildebok nivå 1 (A1)
- Spor 1: bildebok nivå 2 (A2)
- Spor 2: nivå 1 (A1),
- Spor 2: nivå 2 (A2)
- Spor 3: nivå 1(A1),
- Spor 3: nivå 2 (A2)
- Felles for spor 2 og 3: Nivå 3 (B1)

Tekstbøker:

- Spor 2: nivå 1 (A1),
- Spor 2: nivå 2 (A2)
- Spor 3: nivå 1 (A1),
- Spor 3: nivå 2 (A2)
- Felles for spor 2 og 3: Nivå 3 (B1)

Arbeidsbøker:

- Spor 1 viderekomne: nivå 1 (A1),
- Spor 2: nivå 1 (A1),
- Spor 2: nivå 2 (A2)
- Spor 3: nivå 1(A1),
- Spor 3: nivå 2 (A2)
- Felles for spor 2 og 3: Nivå 3 (B1)

Ressurspermen:

Ressurspermen er for skolens lærere og inneholder i tillegg til lærerveiledningen, brukerhåndbok for nettressursen og lysark.

Tre spor og tre nivåer

Innholdet i NorskPluss følger læreplanen i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere og dekker de tre nivåene i den europeiske rammeverket, A1, A2 og B1, som skal lede fram til henholdsvis norskprøve 1, 2 og 3.

NorskPluss retter seg mot deltakere på både Spor 1, Spor 2 og Spor 3. Spor 3 omfatter deltakere med videregående eller høyere utdanning, som gjerne er fra europeiske land eller har et germansk språk som morsmål, mens Spor 2 er for dem med middels eller lavere utdanning, og med et ikke-germansk morsmål. Spor 2 har derfor langsommere progresjon enn Spor 3. Noen skoler deler Spor 2 inn i langsom og rask progresjon. Deltakere fra Spor 2 rask, (det vil ofte si folk som ikke kommer fra Europa, men som har høyere utdanning og kan flere språk) og Spor 3 kan om nødvendig gå i samme klasse og følge opplegget for spor 3.

Selv om deltakerne er delt i spor med ulik progresjon, er målene i læreplanen de samme. Læreplanen fokuserer på de fem språklige ferdighetene: lytte, lese, snakke, skrive og samtale. Videre omhandler læreplanen 4 domener.

- Personlig
- Offentlig
- Opplæring
- Yrke/arbeidsliv

Disse felles målene ligger også til grunn for undervisningstipsene i denne veiledningen.

Spor 1 – eget materiell

Deltakerne på Spor 1 har så lite utdanning at de trenger grunnleggende lese- og skriveopplæring. NorskPluss har ikke noe opplegg for alfabetisering av dem som ikke har knekt lesekode. Men for gruppa Spor 1 rask/viderekomne som kan lese, men leser og skriver sakte, er det utviklet en egen nettressurs og en egen arbeidsbok.

Hvert kapittel i den spesielle nettressursen, for Spor 1, bildeboka, inneholder 30 ord eller korte setninger relatert til bilder, basert på det sentrale ordforrådet i nivå 1 og 2 i rammeverket. Gjennom systematiske øvelser kan deltakerne bli godt kjent med hvordan disse ordene uttales, leses og skrives og slik kan de bygge opp et sentralt ordforråd. Når dette ordforrådet sitter, tror vi deltakerne på Spor 1 ha lagt et godt grunnlag for å kunne begynne å lese med tekstboka

og nettressursen for Spor 2 nivå 1. Det er det laget en egen arbeidsbok til dette arbeidet for Spor 1. Denne inneholder en rekke lese- og skriveoppgaver knyttet til tekster og bilder fra tekstboka.

Spor 2 og 3

Nettressursens spor 2 og 3 er begge delt i 3 nivåer, men Spor 2 har litt langsommere progresjon. Det betyr at Spor 2 har flere kapitler per nivå enn Spor 3, er mindre bratt og har øvelser med det latinske alfabetet i starten. Ordforrådet er dessuten mindre akademisk og abstrakt, og flere ord er illustrert med bilder.

Spor 3 kan anbefales for deltakere med høyere utdanning, mens Spor 2 er laget med tanke på dem som har grunnskole eller videregående skole fra en annen verdensdel.

Hvordan bruke materialet

Som med alle læreverker, må læreren sette seg inn i læreverket, temaet og det aktuelle kapitlet før deltakerne. Hvert kapittel inneholder vokabular og grammatikk som ikke bare skal bli forstått, men som deltakerne skal lære å bruke. Bakerst i tekstbøkene finnes det både alfabetiske ordlister og korte grammatikkoversikter.

NorskPluss er lagt opp slik at deltakerne litt etter litt skal forstå hvordan det norske språket er bygget opp, og gjennom øvelse skal de lære å uttrykke seg. I klasserommet er det lærerens oppgave å finne flest mulig måter å bearbeide lærestoffet på. Det er nesten umulig å bruke for mye tid på et kapittel. Den interaktive nettressursen gjør at vi har flere måter å jobbe med lærestoffet enn vi hadde før.

Tanken er at tekstboka i hovedsak skal brukes i klassen som en forberedelse til arbeidet med nettressursen, mens arbeidsboka i etterkant og til hjemmearbeid.

Nivå 3 (B1)

Nivå 3 er det nivået som skal føre elevene på spor 2 og 3 fram til den avsluttende Norskprøve 3. De skal da bygge videre på en grunnleggende kjennskap i norsk som de har fått på nivå 1 og 2. De interaktive oppgavene og oppgavene i arbeidsbøkene skal styrke elevene i deres muntlige og skriftlige språkbruk, slik at de f. eks. kan delta i diskusjoner og etter hvert kunne skrive tekster med grunngitte meninger.

En underliggende målsetning for tekstene på nivå 3, som er helt nyskrevne, har vært å prøve å gi innvandrere en forståelse av hvorfor det norske samfunnet er som det er.

I dialog med oppdiktete personer har vi prøvd å peke på viktige problemstillinger og verdispørsmål som f. eks. ytringsfrihet, likestilling, svart arbeid eller eldreomsorg. Tanken er å ikke bare formidle kunnskap, men å trekke deltakerne inn i en dialog og aktiv tankeprosess. Både temaer og vokabular kan være krevende, og det er derfor viktig at elevene ikke går for fort fram.

Arbeidsbøkene på nivå 3 følger opp tekstene med en rekke spørsmål og muntlige aktiviteter som kan hjelpe læreren til å gå grundigere inn på hvert tema, slik at ordforråd og strukturer får tid til å bli internalisert, og slik at deltakerne får en dypere forståelse av det norske samfunnet. En slik forståelse er ikke minst viktig for de av elevene som ønsker eller har høyere utdanning, og som senere skal ta test i norsk på høyere nivå.

Bruken av nettressursen

Det er ikke vanskelig for elevene å begynne å bruke nettressursen til NorskPluss. Det kan likevel være en fordel å vise de ulike funksjonene og oppgavetyperne på en prosjektor i klasserommet før de går i gang. Noen av de vanligste oppgaveinstruksene er forklart på 10 hjelpespråk. Dette er markert med et flaggsymbol ved siden av instruksjonen. Deltakerne kan klikke på flagget, for så å velge det språket de ønsker å få forklaringen på.

Deltakerne beveger seg i kurset ved å klikke på pilene. Ved å klikke på pilen øverst til høyre kan de gå fra side til side. På hver side av tallene øverst er det dessuten en pil høyre og en til venstre. Ved hjelp av disse pilene kan man bla raskt til den siden man ønsker å klikke på den.

Oppgavetyper i Spor 1

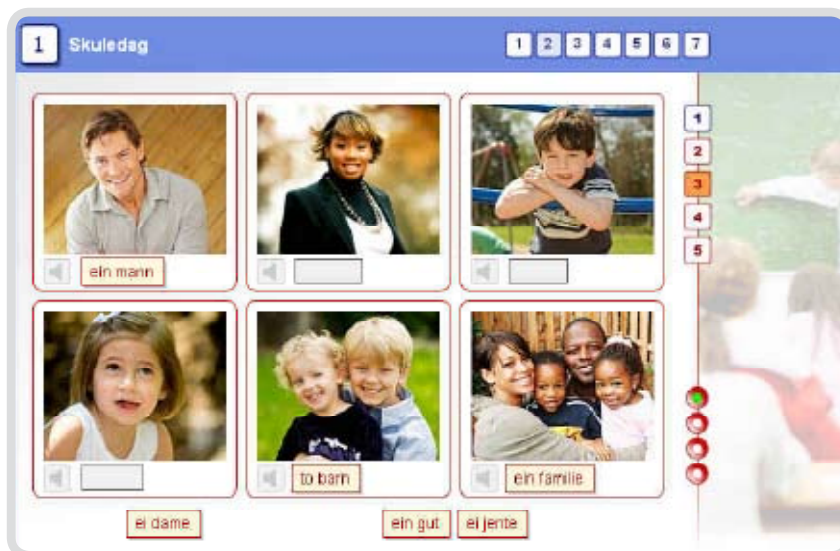
Vokabular blir ofte illustrert med bilder, og en kan lytte til hvert ord ved å klikke på høyttaler symbolet. (fra Spor 1).

Spor 1 har et litt annet og enklere utseende en nettressursen for Spor 2 og 3. Det er meningen å gjøre alle oppgavene på s. 2 ved å klikke på de tallene som står nedover til høyre for bildene (se det orange tallet). Når en oppgave er riktig gjort hører man en applaus og en prikk fylles med grønt. Samtidig fylles kakesymbolet med grønn farge etter hvert som oppgavene gjøres riktig. En oppgavetype er diktat. Klikk på høyttalersymbolet og skriv inn:

Vis at du forstår ved å dra ordene på rett plass:

Oppgavetyper i Spor 2 og 3

Alle dialoger og tekster er spilt inn i nettressursen. På noen av dem kan elevene spille seg selv inn. De klikker da først på mikrofonsymbolet og hører på seg selv ved å klikke på det blå høyttalersymbolet.

LÆRERVEILEDNING

Det er flere typer lukeoppgaver. I noen skal ordene trekkes på rett plass.

2 Familie og skulekvardag
På skolen

Set inn ord på rett plass

Robert er på norskkurs. Han går til skolen. Han helse på læreren. Robert får ei bok, ei skrivebok, ein perm, eit _____ og ein _____ av læreren.

helse bok viskestør norskkurs
skolen blyant skrivebok perm

1 2

I andre skal man skrive inn:

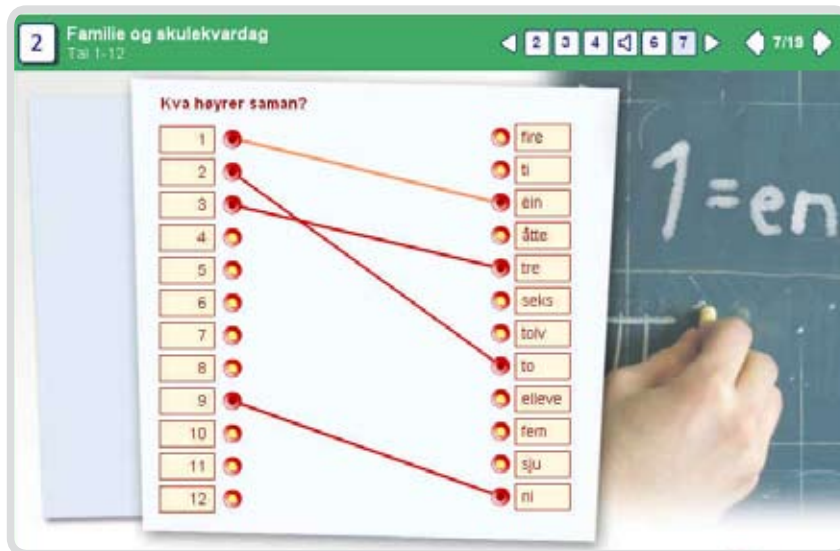
2 Familie og skulekvardag
På skolen

Skriv inn ord som manglar

Robert er på norskkurs. Han går til skolen. Han _____ på læreren. Robert får ei _____, ei skrivebok, ein _____, eit _____, og ein _____ av læreren.

1 2

En annen måte å lære ord på er å trekke linjer. Linjen kan fjernes ved å klikke på den.

Vokabularet kan også øves i en såkalt "ordsuppe". Finn ord og klikk på dem:

Det er kryssord i hvert kapittel på nivå 2 og 3:

4 Trivsel og mat
Egen person og familie

Skriv inn ordene som mangler

Vennrett

1. Hei Maria, --- har du det?
2. Takk, bare ---.
3. --- du i Norge?
4. Ja, jeg trives ---.
5. Er --- gift?
6. Ja, --- er gift med en nordmann.

Løddrett

7. Jeg er ikke ---.
1. Men jeg --- en kjærest.
2. Vi har to ---.
4. --- heter Hans.
8. --- heter Rosanna.
9. Rosanna er --- &c.

I grønne felt forklares grammatikken i kapitlet på en enkel måte. Grammatikken øves med flervalgsoppgaver eller lukeoppgaver.

4 Trivsel og mat
Substantiv

Grammatikk

Bunden – ubunden form av substantivet.

Første gangen vi snakker om noko, bruker vi ofte ubunden form. Etterpå bruker vi bunden form.

Nye ord

telle veie
måle ting
ris mel

Vel ubunden eller bunden form

Eg skal sjere . Veit du kvar er?

Er det ein her? Kan du sende meg ?

Har vi ? Kan du sende meg ?

Har vi ? Kvar er ?

Det er også skjemaer for øving av bøyingsmønstre:

3 Døglege rutinar
Verb i presens

11 12 13 14 15 16 15/21

Skriv verba i presens

Infinitiv	Presens
á snakke	snakkar
á stutte	stuttar
á køyre	køyrer
á kjøpe	
á lese	
á byrjine	
á bu	
á gå	
á ha	

Skriv inn verb som passar i setningane

Eg køyrar bil.

Eg snakkar norsk.

Eg lesar ein bok.

Eg byrjner klokka ni.

Eg mat.

Eg ein bok.

Eg i Noreg.

Eg klokka tre.

Eg til skulen.

Eg ein lærar.

Hvert kapittel har en lytteøving uten tekst, der temaet i kapitlet blir øvd.

3 Døglige rutinar
Lytteøving

12 13 14 15 16 17 17/21

Lytt til samtalen og klikk på rett eller galt

Riktig Galt

Damen skal på jobb.

Damen skal på norskurs.

Hun går på kurs fra mandag til fredag.

Kurset begynner klokka 12.

Hvert kapittel har en strukturøving som det er viktig å gjøre strukturøvingen på riktig måte. Eleven skal lytte til setningene til venstre. Etter å ha lest og hørt på eksemplene prøver eleven å lage liknende strukturer som de som står til høyre. Hun kan spille inn, lytte på seg selv og høre på fasiten helt til høyre.

1 Personalia
Øvingar

◀ 17 ▶ 19 20/22 ▶

Les inn og skriv rette svar

Lyt til setningane

- ▶ Eg heiter Dino.
- ▶ Ho heiter Maria.
- ▶ Han heiter Ahmed.
- ▶ Eg kjem frå Chile.
- ▶ Ho kjem frå Russland.
- ▶ Han kjem frå Iran.
- ▶ Eg snakkar spansk.
- ▶ Ho snakkar russisk.
- ▶ Han snakkar arabisk.

Les inn og høyr rett svar

- ▶ Heter du Dino?
- ▶ Heter ho Maria?
- ▶ Heter han Ahmed?

1 2

Elevene kan deretter skrive inn strukturen i lukene. Kaka som fylles med grønt nede til høyre viser hvor mange oppgaver som er riktig gjort.

1 Personalia
Øvingar

◀ 17 ▶ 19 20/22 ▶

Les inn og skriv rette svar

Lyt til setningane

- ▶ Eg heiter Dino.
- ▶ Ho heiter Maria.
- ▶ Han heiter Ahmed.
- ▶ Eg kjem frå Chile.
- ▶ Ho kjem frå Russland.
- ▶ Han kjem frå Iran.
- ▶ Eg snakkar spansk.
- ▶ Ho snakkar russisk.
- ▶ Han snakkar arabisk.

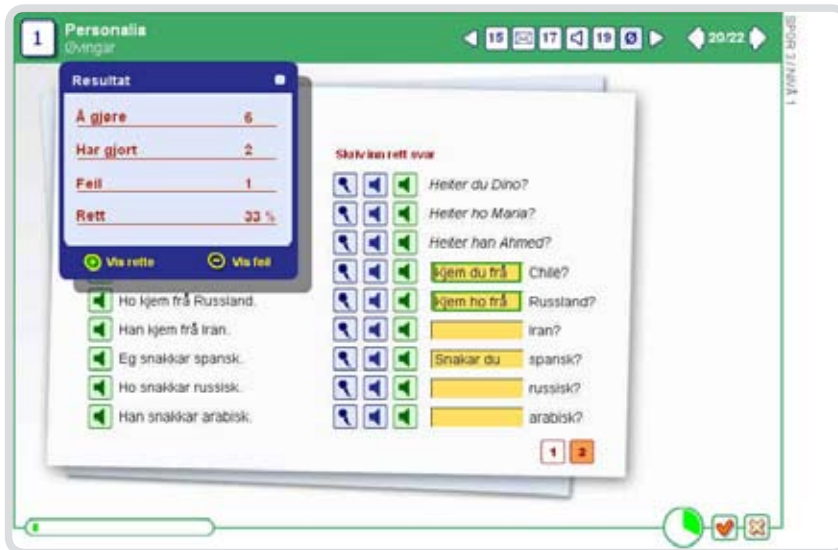
Skriv inn rett svar

- ▶ Heter du Dino?
- ▶ Heter ho Maria?
- ▶ Heter han Ahmed?
- ▶ Kjem du frå Chile?
- ▶ Kjem ho frå Russland?
- ▶ Kjem han frå Iran?
- ▶ Snakkar du spansk?
- ▶ Snakkar du russisk?
- ▶ Snakkar du arabisk?

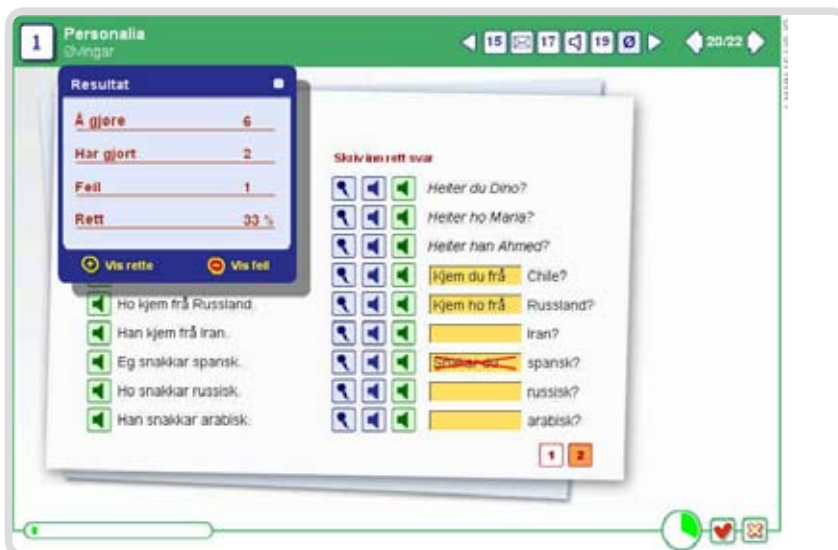
1 2

LÆRERVEILEDNING

Ved å klikke på haken nede til høyre kan man på alle oppgavesider få opp en rute hvor det står hvor mange man har gjort rett og galt. Rette svar markeres med grønt. Ruta kan flyttes rundt på siden, og lukkes oppe til høyre. For å fortsette å jobbe klikkes det igjen på haken.

Gale svar markeres med et rødt kryss. Ved å klikke på krysset nede til høyre fjerner man teksten og kan gjøre oppgaven en gang til.

I mange kapitler er det lagt inn en sang:

11 Transport og reise
Song: Mellem bakkar og berg

Mellem bakkar og berg

*Mellem bakkar og berg ut med havet
heve nordmannen fenge sin heim,
der han sjålv heve tuffene grøvel
og sett sjålv sine hus oppå deim.*

*Han såg ut på dei steinete strender,
det var ingen, som der hadde bygt.
«Lat oss rydja og byggja oss grender,
og så eiga me rudningen trygt.»*

*Fram på vetteren stundom han tenkte
Giv eg var i eit varmare land!
Men når vårsol i bakkane blenkte,
fekk han hug til si heimlege strand.*

Siste side i hvert kapittel er en resultatside. Her kan man se om alt er gjort. Når noe er fylt med grønt, betyr det at det er gjort. Hvis man klikker på en sirkel, kommer man rett tilbake til den oppgaven det gjelder, og kan gjøre den ferdig.

4 Trivsel og mat
Resultat

3. Egen person og familie	14. Maria kjem heim
4. Egen person og familie	16. Grønsaker
5. Egen person og familie	17. Fukt og grønnsaker
6. Substantiv	19. Mat
8. På skolen	23. Modale hjelpeverb
9. På skolen	24. Substantiv
11. I butikken	25. Substantiv
13. Maria kjem heim	27. Øvingar

Lydinnlæring

Kurset "Lydinnlæring" kan brukes av alle deltakere helst i starten av norskopplæringen. Her kan deltakerne trene på å lese, høre og uttale norske fonemer og korte ord. Kapitlet er tenkt som et supplement til lydinnlæringen i klasserommet. Dette kapitlet bør alltid være åpent for deltakerne så de til enhver tid kan gå tilbake og repetere hvis de har behov for det. Lydinnlæringen består av to deler. Først er det en presentasjon av lydene, der en skal lese, lytte og gjenta.

Så er det en oppgave der en skal trene seg i å skille mellom lydene ved å høre på ulike ordpar. Deltakerne bør gjenta den siste øvelsen flere ganger, helt til de ikke gjør feil, og gjerne bare ta et par sider hver dag.

Undervisningen i klasserommet

For dem som har mulighet til å delta i undervisning, er klasserommet den viktigste arenaen for systematisk læring. Det vil være naturlig å gjennomgå teksten i tekstboka og grammatikken som tilhører teksten, før elevene tar en økt på datamaskinen. (Se punkt 1-7 under). Etter å ha arbeidet med tekst og oppgaver i nettressursen kan vokabular og grammatikk arbeides videre med muntlig og skriftlig i klasserommet (se punkt 8-12).

Her er et forslag til hvordan en kan legge opp undervisningen med utgangspunkt i kapittel 4 i tekstboka for Spor 3.

Program for 2 dager i klasserommet:

- 1) Repetisjon av forrige leksjon
- 2) Lydlære
- 3) Introduksjon til ny tekst
- 4) Muntlig øvelse - "Kaste ball" i samlet klasse
- 5) Lesing og øving av tekst
- 6) Muntlig trening – intervju
- 7) Presentasjon av grammatikken
- 8) Skriftlig øvelse: bestemt og ubestemt entall
- 9) Muntlig øvelse av grammatikken - strukturøving
- 10) Skriftlig og muntlig øvelse – Lag spørsmål med spørreord
- 11) Skriftlig og muntlig øvelse – Lag spørsmål uten spørreord
- 12) Skriftlig øvelse – skriv tre korte tekster

1. Repetisjon av forrige leksjon

Hver ny dag begynner vi med repetisjon av noe klassen har jobbet med dagen eller uka før. Det er en god oppvarming. Her er et eksempel på hvordan vi kan jobbe i klasserommet om vi til for eksempel starter i kapittel 4 (Spor 3) og repeterer kapittel 3:

- Hva er klokka? (klokkefigur)
- Hva gjør Maria? (transparenter)
- Huske tallene muntlig – vi teller i klassen
- Talldiktat – elevene skriver tallene som læreren leser
- Huske dagene muntlig – vi tar noen runder med dette i klassen
- Diktat fra teksten i forrige kapittel – diktat bør en ha etter hvert kapittel
- Gjennomgang av lekser i arbeidsboka

2. Lydlære (Se omtale lenger ned)

Lydlære og uttaletrening er et fast innslag hver dag de første 20 dagene og består av:

- Orddiktat m/uttaletrening
- "Tipping" m/uttaletrening

3. Introduksjon til ny tekst: Hvordan har du det? (Kap 4)

Læreren spør en elev: Hvordan har du det? Eleven svarer gjerne: Bra, takk.

Læreren skriver flere eksempler på tavla:

- Takk, bare bra/Bra/ikke så verst
- Og du?

4. "Kaste ball"

En elev spør en annen mens resten hører på:

- Hvordan har du det, Ali?
- Eleven svarer og spør en annen elev, (men ikke den som sitt ved siden av), som igjen spør en annen til alle elevene har fått prøvd.

5. Lesing og øving av tekst 1 og i tekstboka kapittel 4:

Hvordan har du det?

- Hei Gloria. Hvordan har du det?
- Takk, bare bra.
- Trives du i Norge?
- Ja, jeg trives godt her. Hva med deg?
- Jeg vet ikke. Jeg trives ganske bra, men jeg savner familie og venner.
- Det gjør jeg også.

Elevene lytter til dialogen (som kan spilles i klassen via prosjektor).

Så kan de gjenta setningene i kor etter læreren. Øv spesielt på uttalen av du, det, godt og også.

Læreren forklarer orden i teksten og skriver nye ord på tavla, som elevene kan skrive i gloseboka si. Ordene kan elevene oversette til sitt språk, og gjerne pugge hjemme.

Læreren kan gi eksempler med trives – Trives du på skolen/i denne byen?

Elevene leser dialogen to og to.

Noen elever leser høyt, læreren retter uttale og forklarer uttalen på ikke lydrette ord.

Elevene spør hverandre nå: Trives du i Norge?/på dette stedet/i denne byen?/ på skolen?

Andre spørsmål kan og introduseres: Hvordan går det/ Hvordan står det til?

Lesetekst 2. Familie

- Er du gift?
- Ja, jeg er gift med en nordmann. Han heter Svein. Er du gift?
- Nei, men jeg har en kjæreste. Han heter Eirik. Har dere barn?
- Ja, vi har to barn, ei jente og en gutt.
- Hva heter de?
- Jenta heter Rosanna, og gutten heter Hans.
- Hvor gamle er de?
- Rosanna er 8 år og Hans er 5 år.

Elevene lytter til dialogen. Så kan de gjenta setningene i kor etter læreren. Øv spesielt på uttalen av gift, nordmann, gutt, og kjæreste.

Læreren forklarer ordene i teksten og skriver nye ord på tavla, som elevene kan skrive i gloseboka si.

Elevene leser dialogen to og to. Noen elever leser høyt, læreren retter uttale

Læreren stiller spørsmål til elevene om teksten.

Mange elever blander sammen verbene har og er, både fordi de ikke hører forskjell, og fordi verbene ikke blir brukt på samme måten på morsmålet. En kan illustrere med spørsmålet:

- Har du barn eller er du barn? Øv spørsmålene muntlig i klassen (kaste ball).

Det er også viktig å øve uttalen, da /a/ i mange språk ligger mellom vår /a/ og vår /æ/

- "Hvor gammel er du?" øves i ental muntlig i klassen.

6. Intervju

Elevene intervjuer hverandre

- Er du gift? Har du barn? Hvor gammel er du,? osv.

7. Presentasjon av grammatikken

Substantivbøyning/tre kjønn/bestemt-ubestemt. Læreren skriver på tavla og presenterer bøyningen:

Hankjønn: En gutt – gutten

Hunkjønn: Ei jente – jenta

Intetkjønn: Et barn – barnet

Etter dette kan det være naturlig å ta en økt med nettressursen før man øver videre i klasserommet.

8. Skriftlig øvelse: bestemt og ubestemt entall

Elevene skriver ned de substantivene de har lært tidligere med artikkel, og bøyer dem i bestemt form entall.

9. Muntlig øvelse av grammatikken:

Den første øvelse er en måte å lære artiklene på. Dette kan en ta i klassen hver gang en rekke substantiv blir presentert. Elevene sier alle de substantivene de kommer på. Den første sier ett substantiv, den andre må si to osv. En kan også, når de har lært litt mer, få elevene til bare å si intetkjønnsord. (Det er færrest ord som er intetkjønn, og kan de dem, er resten hankjønn eller hunkjønn).

a) Huskelek: substantiv med rett artikkel

Jeg har...

- Den første eleven sier: Jeg har et bord
- Den neste: Jeg har et bord og en stol
- Den tredje: Jeg har et bord, en stol og ei/en veske.
- Den fjerde: Jeg har et bord, en stol, ei/en veske og ...

b) Strukturøving: bestemt – ubestemt

Denne øvelsen kan gjøres i samlet klasse. Læreren starter med å spørre en elev. Etter hvert er det elevene som spør. Den kan og gjøres to og to. Dette er en styrt øvelse, en strukturøvelse. (Se nærmere forklaring lenger ned).

- Hva er det? (Læreren peker på et bord i klasserommet)
- (Eleven:) Det er et bord.
- (Læreren:) Hvor er bordet?
- (Eleven:) Bordet er der.
- Hva er det? (Læreren peker på en stol i klasserommet) osv.

10. Skriftlig og muntlig øvelse:

Skriv 3-5 spørsmål uten spørreord til teksten. Eksempel:

Er Gloria gift?

Har Gloria barn?

Har Maria tre barn? Osv.

Når læreren har gått rundt og sjekket at alt er rett, spør elevene hverandre.

11. Skriftlig og muntlig øvelse:

Skriv 5 spørsmål med spørreord til teksten.

Hva heter kjæresten til Maria?

Hvor gammel er Hans?

Osv.

Når læreren har gått rundt og sjekket at alt er rett, spør elevene hverandre.

12. Skriv en tekst.

Elevene skriver det de vet om Gloria og Maria.

Elevene skriver om seg selv og om den som sitter ved siden av.

Bruken av strukturøvinger

I NorskPluss har vi strukturøvinger både i nettressursen og i arbeidsboka.

Målet med øvingene er å bidra til å automatisere grammatiske strukturer. Strukturene viser hvordan vi, ved hjelp av mange liknende eksempler, sier ting på norsk. Øvingene er nyttige både fordi det kan være vanskelig å forklare grammatikken for elevene, og fordi det, selv om en forstår noe teoretisk, er vanskelig å bruke det i praksis uten mye trening. Øvingene skal altså bidra til å automatisere det elevene kan i teorien.

Strukturøvingene skal primært styrke deltakeren sine muntlige ferdigheter, men kan også repeteres skriftlig. Læreren kan etter behov lage flere strukturoppgaver, så snart et nytt grammatisk fenomen skal innlæres.

Framgangsmåte:

Øvingene blir introdusert med ett til tre eksempler. Deretter skal elevene produsere liknende strukturer etter mønsteret.

I oppgaven under skal de øve på å få rett ordstilling i spørsmål.

Eksempel:

Jeg heter Dino.

Heter du Dino?

Hun heter Maria.

Heter hun Maria?

Han heter Ahmed.

Heter han Ahmed?

Jeg kommer fra Chile.

Kommer du fra Chile?

Hun kommer fra Russland.

Kommer hun fra Russland?

Han kommer fra Iran.

Kommer han fra Iran?

I klassen

Læreren går først gjennom eksemplene i samlet klasse og lar en og en elev få produsere en ny variant av strukturen. Deretter øver elevene to og to. Den ene eleven leser det som står i kolonnen til venstre, og den andre sier det som står til høyre uten å lese, mens den andre kontrollerer. En kan også arbeide en og en ved å legge en hånd eller et papir over fasiten.

Alle øvingene bør gjøres minst to ganger, ved at elevene bytter roller. Så kan øvingene igjen tas muntlig i samlet klasse, nå uten å se på papiret, men ved at læreren og elevene lager nye eksempler som passer på dem selv (Jeg kommer fra.) Ta ikke øvingen en etter en etter hvor de sitter i rekka, men ved at elevene vel tilfeldig hvem i klassen de spør. Den som blir spurt, svarer, og "kaster ballen" videre til en annen osv. Da må alle følge med hele tiden.

Til slutt kan de gjøre oppgaven skriftlig. Elevene kan i tillegg oppfordres til å repetere oppgavene hjemme. I nettressursen finnes det strukturøvinger i hvert kapittel.

Lydinnlæring i klasserommet

Denne metoden bruker vi for å øve opp øyra til elevane, slik at dei kan skilje mellom dei norske fonema, og på det viset kunne uttale dei betre. Dersom dei ikkje høyrer skilnaden mellom lydane, er det særst vanskeleg å produsere dei òg. Elevane må kunne produsere fonema – seie lydane – i samsvar med dei norske bokstavane.

I øvingane vi skal presentere under, er det ikkje naudsynt å forklare kva orda tyder. Det viktige er at dei konsentrerer seg om kva dei høyrer. Metoden er morosam og kan brukast i klassen kvar dag over fleire veker.

Det er viktig å berre bruke lydrette ord i desse øvingane.

Her er forslag til øvingar for 20 dagar, men læraren kan fint lage fleire øvingar dersom det trengst.

DAG 1

1) Orddiktat: **mat, samme, takk, matt, mase, tak, same, masse**

Noe av det viktigaste å lære i norsk er forskjellen mellom lang og kort vokal. Læraren introduserer dette ved hjelp av ordparet mat/matt.

Læraren les deretter orda over i tilfeldig rekkjefølgje, eit ord om gongen. Elevane skriv ordet dei høyrer på eit papir.

Ein elev stavar ordet han har skrive og læraren skriv det han høyrer at eleven seier på tavla. Utan å seie om dette er rett eller ikkje spør læraren nokre elevar til. Elevane blir engasjert og synest det er spennande å sjå kven som har rett svar.

Døme:

Læraren leste "tak", men eleven har skrive og stavar: t-a-k-k. Læraren skriv "takk", og spør neste elev om han vil stave. Eleven seier: t-a-k. Læraren skriv. Læraren gjentek ordet "tak" og spør: er vokalen lang eller kort? Han er lang. Kva er rett då? Tak.

Regel: Vokalane kan vere korte eller lange. Framfor to konsonantar er vokalen kort.

2) Læraren les orda som nå står på tavla og elevane gjentek:

Mat

Matt

Mase

Masse

Same

Samme

Tak

Takk

3) Læraren peikar på orda på tavla, og elevane må lese eit og eit ord sjølve.

4) **"Tipping"**. Læraren les tilfeldig dei to orda nedover (mat, matt, matt, mat osv.) og elevane kryssar av i skjemaet for kva dei høyrer. Skjemaet kan ein kopiere opp til elevane, eller dei kan teikne det sjølve.

Læraren noterer det han les i skjemaet, gjerne på eit lysark.

NB: Lag like mange rader på skjemaet som det er elevar i klassen.

Når opplesinga er ferdig, ber læraren ein og ein elev seie kva han/ho skreiv på kvart nummer, og slik blir alle svara sjekka. Til slutt spør læraren kor mange rette kvar einskild elev hadde, og slik får læraren sjå kva for problem kvar elev har.

	MAT	MATT
1		
2		
3		
4		
5		
6		

DAG 2 - NB: orda kan bli lest i ei anna rekkefølge.

mats - mast - mas - to - sto - ost - sats - stas

	MAST	MATS
1		
2		
3		
4		
5		
6		

DAG 3

pine - fine - pinne - finne - fint - pint - fiske - piske

(Lag så mange rader som det er elevar i klassen)

	PINNE	FINNE
1		

	PINE	PINNE
1		

- 5) Regel: Lyden /å/ kan skrivast på to måtar. Framfor dobbelt konsonant blir o ofte uttalt /å/.

tå - to - fot - fått - pote - potte - måte - måtte

	MÅTE	MÅTTE
1		

- 6) tek - sekt - seks - sekk - tekst - tett - pisse - spisse

	SPISE	SPISS
1		

7) binne - vinne - båt - våt - vin - vinn - tabbe - tappe

	BINNE	VINNE
1		

8) tabbe - tappe - tape - binne - pinne - pine - pene - binne

	TAPPE	TABBE
1		

Repetisjon (diktat)

Takk bek to sekk finne
 Tak pek tå seks pinne

9) du - do - putte - pute - mur - mor - kur kor

	DU	DO
1		

11) host - ost - at - hat - hatt - het - et - hest

	HOST	OST
1		

12) rene renne lene tro ro rus russ sur surr

	LENE	RENE
1		

13) Regel: e framfor r blir uttalt /æ/

har - her/hær - bar - bær - tar - tær - var - vær

	BAR	BÆR
1		

14) Regel: hj og gj blir uttalt j

ja - jo - olje - fjør - igjen - gjerne - hjelp - gjennom - før

	FØR	FJØR
1		

15) pennar - pengar - henne - henge - sånn - song - ving - vinn

	SÅNN	SONG
1		

16) måte - møte - måtte - møtte - strø - strå - søle - såle

	SØLE	SÅLE
1		

17) ny - ni - nyte - nytte - trille - trylle - stykke - stikke

	NI	NY
1		

18) Norsk - nok - tosk - torsk - falsk - falk - raskt - rask

	RASKT	RASK
1		

Repetisjon (diktat)

bar syn bur fø barsk
bær sin bord få bark

19) **Regel: skje og sje blir uttalt likt. Sk+ i/y/øy/ei blir uttalt som skj/sj framfor i/y/øy/**

skei - sei - sette - sjette - skjer - ser - skyte - skite - syte - sky - ski

	SYTE	SKYTE
1		

20) Hei - hai - mai - mei - høye - heie

	HEI	HAI
1		

21) Kjekk - sjekk - kjenne - skjenne - killing - skilling - kjønn - skjønn

	KJEKK	SJEKK
1		

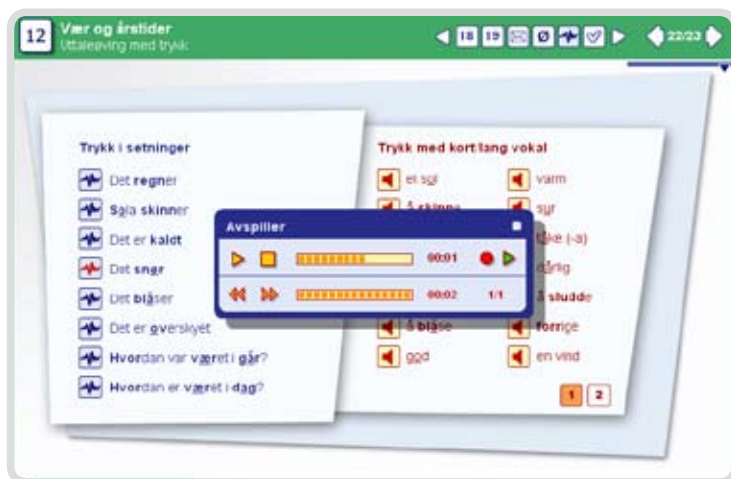
8. Trykk og rytme i norsk

Trykk er en veldig viktig faktor i norsk uttale. Vi har ikke, som mange andre språk, en fast trykkplassering, selv om trykket opprinnelig lå på første stavelse i norsk (**j**ente, **sp**iise, **å**pen osv). De fleste lånnord har beholdt sitt opprinnelige trykk når de er lånt inn, slik som **be**gynne, **stas**jon osv. (unntatt i en del dialekter som fortsatt legger trykket på første stavelse i ord som **ka**talog, **app**elsin osv.). Elevene må lære hvor trykket ligger for å få god uttale.

Trykket må ikke bare læres i enkeltord, men på setningsnivå. I setninger er det stort sett de betydningsbærende ordklassene som substantiv, adjektiv og verb som får trykk. Resten av ordene er som oftest trykkelette, med mindre vi ønsker å framheve noen av dem.

Det er viktig å lære elevene at norsk har en rytme der "taktslaget", kommer nokså jevnt på de trykksterke stavelsene, mens de trykklette uttales fortere jo flere det er av dem mellom stavelsene. Et slikt rytmesystem har man også i tysk og engelsk, mens andre språk har en nokså jevn lengde på alle stavelser. Et annet viktig fenomen som henger nært sammen med dette, er at ordene bindes sammen lydmessig for å gjøre det mulig å uttale dem raskt.. Et kjent eksempel er r+s=sj. Vi sier ikke **væ**r **så** **g**od, med /væsjego/. Legg merke til at bare stavelser med trykk har forskjell på kort og lang vokal.

Dersom elevene lærer seg å ha forskjellig lengde på de trykkstunge og de trykksterke stavelsene og ikke setter en ansats for hvert ord, men lar dem flyte sammen, blir deres norske uttale mindre stakkato, og dermed mer forståelig. Det er derfor viktig å la dem øve seg på å gjenta hele setninger. Det kan også være nyttig å bruke rim og klapping til å innøve rytmemønstre. Setningene under skal sies like fort uavhengig av antall stavelser:

Klokka ett var jeg mett	LLTLLT
Klokka to måtte jeg på do	LLTLLLLT
Klokka tre måtte jeg le	LLTLLLT
Klokka fire måtte jeg fljre	LLTLLLLT
Klokka fem fikk jeg en klem	LLTLLLT
Klokka seks så jeg ei heks	LLTLLLT
Klokka sju måtte jeg snu	LLTLLLT
Klokka åtte så jeg ei rotte	LLTLLLLT
Klokka ni var jeg fri	LLTLLT
Klokka ti ville jeg ri	LLTLLLT
Klokka elleve måtte jeg skjelve	LLTLLLLT
Klokka tolv så jeg et troll	LLTLLLT

Prøv å la elevene finne de trykk tunge stavelsene og markere kort/lang vokal i ulike vers (stavelser med trykk er markert med fet skrift og lang vokal med en strek under):

Nede på stasj**o**nen
 tidlig en morgen
 står alle togene
 så pent på rad
 Mannen på lok'motivet
 sveiver på et håndtak
 tsj tsj tsj tsj - toget går

I klassen kan det være nyttig å øve systematisk på setninger med samme rytmemønster:

L^TL^L:

Hva **h**eter du?

Hvor **e**r du fra?

Hvor **e**r han fra?

L^LT

Jeg er **s**kilt.

Hvem er **d**et?

Er du **g**ift?

L^TL

Jeg **s**ykler

Det **r**egner.

Det **b**låser.

L^TL^L

Hva **k**oster den?

Hva **h**eter du?

Når **s**tår du opp?

L^LL^L(L)

Jeg kjører **b**il.

Jeg har en **b**ror.

Hvordan er **v**æret

Litteraturtips: kontrastive grammatikker

- Andenæs, Ellen 1984: "Vietnamesisk og norsk språkstruktur"
- Hvenekilde, Anne: "Kan jeg få ordene dine, lærer?" Cappelen, Oslo
- Andersen, Hilde 1986: "Thai – norsk. Kontrastiv fonologisk analyse for lærere som underviser i norsk som andrespråk." I NOA nr. 4.
- Brendemoen, Bernt 1990: "Tyrkisk – norsk kontrastiv grammatikk"
- Hvenekilde, Anne: "Med to språk" Cappelen, Oslo
- Bruland, Johan, Nguyễn Thiên Co og Øivin Andersen 1979: "Norsk-vietnamesisk kontrastiv grammatikk" Friundervisningens forlag, Bergen.
- Cirkova, Raisa 1992: "Aksjonsart i norsk – aspekt i russisk." I NOA nr. 15.
- Danemark, Nils 1996: "Latvisk og norsk – ei stutt samanlikning." I NOA nr. 19.
- Endresen, Rolf Theil 1990: "Berbersk – norsk kontrastiv grammatikk."
- Grønland, Elena 1992: "Hva er vanskelig for russisktalende studenter i norsk grammatikk?" I NOA nr. 15.
- Husby, Olaf 1989: "Norsk-persisk kontrastiv grammatikk." Friundervisningens forlag, Oslo
- Husby, Olaf og Elisabeth Silva 1992: "Tamilsk grammatikk." Friundervisningens forlag, Oslo
- Husby, Olaf 1999: "En kort innføring i albansk" Tapir akademisk forlag, Trondheim
- Husby, Olaf 2000: "En kort innføring i filipino" Tapir akademisk forlag, Trondheim

- Husby, Olaf 2005: "En kort innføring i kinesisk" Tapir akademisk forlag, Trondheim
- Husby, Olaf 2001: "En kort innføring i somali." Tapir akademisk forlag, Trondheim
- Kristiansen, Knut 1990: "Hindi – urdu og panjabi – norsk kontrastiv grammatikk."
- Ladrero, Maria el Carmen 1990: "Norsk-spansk kontrastiv grammatikk." Friundervisningens forlag, Oslo
- Mønnesland, Svein 1990: "Serbokroatisk – norsk kontrastiv grammatikk."
- Mejdell, Gunvor 1990: "Arabisk – norsk kontrastiv grammatikk."
- Solberg, Liv-Karin 1995: "Amharisk-norsk kontrastiv grammatikk." I Flerkulturell skole; nr 1/95, Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus (Semesteroppgave i migrasjonspedagogikk 1. halvårshet, Bislet høghskolesenter, Oslo, 1994)
- Victoria Rosén 2001: "Vietnamesisk: en kontrastiv og typologisk introduksjon" Tapir akademisk forlag, Trondheim
- Zofia Biskup 1988: "Noen grunnleggende forskjeller mellom polsk og norsk"